

โครงการเก็บข้อมูลเพื่อเตรียมพัฒนาพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมและจัดการปัญหาการไร้รัฐ ของชาวเล ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา (ช่วงที่ 1)

บทคัดย่อ

ในอดีต ชาวมอแกนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงวิถีชีวิตอยู่ในบริเวณหมู่เกาะและแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ในหน้าแล้งชาวมอแกนใช้ชีวิตอยู่ในเรือ เก็บหาสัตว์ทะเล เปลือกหอย ฯลฯ เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนของที่ทำเป็น เมื่อเข้าสู่หน้าฝนชาวมอแกนจะหยุดเดินทางและสร้างเพิงพักในอ่าวที่หลบลม หากินริมชายฝั่ง เข้าป่าเพื่อตัดไม้ ทำบ้าน ทำเรือ และเก็บหาอาหาร

เนื่องจากชาวมอแกนมีการโยกย้ายบ่อยครั้งในอดีต ยิ่งไปกว่านั้น ชุมชนมอแกนมักตั้งอยู่บนเกาะที่ห่างไกล จากแผ่นดินใหญ่ ทำให้ห่างไกลจากบริการของรัฐ ชาวมอแกนส่วนใหญ่ยังไม่มีสัญชาติ จึงทำให้ไม่ได้รับ สิทธิขั้นพื้นฐาน หลังจากเหตุการณ์สึนามิ (พ.ศ. 2547) ชาวมอแกนเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีหลายหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสถานะบุคคล แต่ยังมีชาวมอแกนอีก จำนวนหนึ่งที่ยังคงไม่มีสัญชาติไทย ทั้งนี้อุปสรรคมาจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พื้นที่เกาะห่างไกล ช่วงมรสุมที่การเดินทางลำบากและนอกจากนั้นยังมีค่าใช้จ่ายราคาสูงในการเดินทางทั้งสำหรับเจ้าหน้าที่ และสำหรับชาวมอแกนที่ จะไปติดต่อสำนักงานทะเบียน พยานบุคคลที่รับรองการเกิดมีน้อยหรือหาไม่ได้เลย วิถีวัฒนธรรมการนับเครื่องญาติ ที่แตกต่างจากที่เราคุ้นเคย เจ้าหน้าที่ด้านนี้ที่มีจำนวนน้อยและไม่สามารถจะสานต่องานได้ต่อเนื่อง ฯลฯ

โครงการนี้จึงมุ่งที่จะเก็บข้อมูลเพื่อเตรียมพัฒนาพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนาระบบการทำงาน ให้ความช่วยเหลือด้านสถานะบุคคลแก่ชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา การทำงานต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการทำงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา ชุมชน ฯลฯ โดยโครงการมีกำหนดระยะเวลา 144 วัน

การเก็บข้อมูลเพื่อเตรียมพัฒนาพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม เริ่มจากการใช้แบบสอบถามสำหรับครัวเรือน มอแกนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในหมู่เกาะสุรินทร์ในช่วงนั้น (23-30 เมษายน 2565) โดยมีแบบสอบถามทั้งหมด 92 ครัวเรือน รวมจำนวนสมาชิกในครัวเรือนได้ทั้งสิ้น 362 คน หลังจากนั้นจึงประมวลข้อมูลเบื้องต้นในประเด็นรายได้ รายจ่าย การบริโภค สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน การอพยพโยกย้าย การอยู่อาศัยและผูกพันกับพื้นที่ ทิศนคติ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และความคิดเห็นต่ออนาคต ข้อมูลเหล่านี้จะนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่วางแผนจะเก็บรวบรวมในช่วงต่อ ๆ ไปของโครงการ

สำหรับการทำงานเรื่องสถานะบุคคลชาวมอแกนนั้น เป็นการดำเนินงานร่วมกับหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา (พชภ.) องค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย โดยร่วมมือกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง คือสำนักบริหารการ ทะเบียน (สน.บท.) และสำนักกิจการความมั่นคงภายใน (สน.มน.) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และที่ทำการปกครองระดับอำเภอ(กระบี่) และระดับจังหวัด(พังงา) นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครจากชุมชนมาร่วม ดำเนินงานด้วย

ในโครงการช่วงแรกนี้ คณะทำงานหลายภาคส่วนได้ลงพื้นที่หมู่บ้านมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ เพื่อรับคำร้อง ในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติให้แก่ชาวเลมอแกน การทำงานครั้งนี้สามารถจะรับคำร้องจากชาว มอแกนจำนวนรวมทั้งสิ้น 89 ราย โดยเจ้าหน้าที่จากกรมการปกครองได้จัดทำบันทึกส่งมอบบัญชีรายชื่อ คำร้องฯ และเอกสารประกอบแก่อำเภอกระบี่ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะทำงาน จะได้ติดตามการทำงานเพื่อช่วยให้เกิดความต่อเนื่องเรื่องจัดการปัญหาการไร้รัฐต่อไป